

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus
Nominis Tertii**

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

X. Ferdinandi cum Ionna Pontivensi matrimonium: confiniis muniendis &
tuendis impensa cura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

occiderunt, & ambitum qui Ex-
arquia dicitur invaserunt, mul-
tis ex Arabibus interfectis qui in
hoc ambitu habitabant. Et ipsi
metu postposito in turribus re-
sederunt, licet ex alio ambitu
Arabes sagittis, fundis, jaculis,
& lapidibus fortiter impugna-
rent: & successum hujusmodi
nuntiarunt Christianis qui in
Frontaria morabantur. Quod
cum audisset Miles quidam de
familia Regis, qui Ordonius Al-
vari dicebatur; statim omnes,
quos habere potuit, Cordubam
secum duxit, & statum obfi-
dionis Domino Regi continuo
intimavit: interim autem adve-
nit Alvarus Petri, de Regni
Magnatibus, potens & nobilis,
& obsidentibus se adjecit. Et
Rex Ferdinandus, qui in Regno
Legionis eo tempore moraba-
tur, recepto nuntio, convocatis
civibus & militibus, licet non
expectatis, vix cum centum mi-
litibus coepit continuo profici-
sci, Sed imbrium & fluviorum
inundationibus aliquantulum

impeditus, non potuit tam cito
occurrere ut volebat. Advenit
tamen tempore opportuno, &
quotidie tam ex Castella quam
ex Legione veniebant Milites &
Magnates & Communia civita-
tum. Coepit Corduba gravius
coarctari: tandem affecta pug-
nis, & inedia victa, redditur
& invita, & vitæ tantummodo
conservati inclusi Arabes exie-
runt, & in festo Apostolorum
Petri & Pauli à sordibus Maho-
meti patricia civitas expurga-
tur; sed Rex in turri majori,
ubi solebat nomen perfidi in-
vocari, præcepit lignum Cru-
cis vivificæ exaltari: & coepe-
runt omnes cum gaudio & la-
crymis, Deus adjuva, concla-
mare, & subsequenter regale
vexillum juxta crucem Domi-
nicam collocari. Et coepit in
justorum tabernaculis gaudii &
lætitie vox audiri, Clero cum
Pontificibus acclamante, Te
Deum laudamus, te Dominum
confitemur. *Hactenus verba ipsius
met Roderici.*

CAPUT X.

*Ferdinandi cum Ioanna Pontivenfi matrimonium, cura
confiniis tuendis & muniendis impensa.*

Stabilita igitur incolis & bellatoribus civitate, ¹⁰⁰
Rex Ferdinandus Toletum ad Reginam nobi- <sup>Rex Toletū
regressus ad
matrem,</sup>
lem est reversus; quæ pari victoria jucunda
ta (utpote quæ consilio & subsidio, licet ab-
sens, omnia procurarat) gratias cum lacrymis
egit Deo, quod antiqua dignitas; ignavia Principum,
liturata, sui solertia & studio filii fuit Hispaniæ re-
stituta. Hæc enim Regina nobilis Berengaria sic fi-
lium in bonis operibus enutrivit, quod bona stu-
dia, quæ Regina nobilis, nullius virtutis oblita,
H 4 nullius

nullius charismatis expers, ut lac mellifluum gratis circumfusum, cordi ejus influere non cessavit, nec umquam ab ubere pleno virtutibus ablaetavit. Et licet vir factus, in ætate roboris confirmatus, mater ejus numquam cessavit nec cessat, quæ Deo & hominibus sunt accepta studio vigili suadere: quia nec umquam feminea, sed semper magnificentia opera persuasit.

Laudatissimam matronam;

101 Hæc enim Regina nobilis, tanto studio conservavit, & adeo dilatavit recepta charismata gratiarum, ut omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio, omnis professio, omnis natio, omnis lingua affectum sentiat cum effectu, & virtutum fasciculo non partito, omnibus misericordia opera comparitur: & paternorum operum provida executrix, plus invenitur regni & rerum prodiga quam virtutum. Quam merito nostra tempora admirantur, cui numquam similem nec moderna nec patrum nostrorum tempora habuerunt: pro qua Dominum exoremus, ut eam dignetur diutius conservare & sibi profutura concedat, & bonis operibus abundare, donec felicem spiritum suo restituat Redemptori.

*CAP. XVIII
anno 1237
ducit Joannam Franciscam;*

102 Et ne Regis pudicitia alienis commerciis laderetur, Regina nobilis mater sua Domicellam nobilem, generosam, proneptem Regis Francorum Illustrissimi Ludovici, filiam Simonis Comitis de Pontino & Mariae illustris Comitissæ ejusdem, Joannam a nomine, procuravit in conjugem sibi dari.

a *b* Era m c c l x x v Burgis adveniens, more regali curia & nuptiis celebratis, ad Reginae assumitur dignitatem. Hæc vero Regina pulchritudine, præstantia & modestia sic floruit, ut in conspectu viri virtutibus gratiosa, coram Deo & hominibus sit accepta. Et suscepit ex ea filium, qui dicitur Ferdinandus: & filiam parvulam, quæ à proavia Alienore est vocata, & alium parvulum Ludovicum.

103 Verum Rex Ferdinandus, cum filiis suis Alphonso

phonso & Ferdinando, qui tunc in flore adolescentiæ lætabantur, Cordubam est reversus: & in adventu suo multa castra Saracenorum, quæ Christianorum incurfibus & intestinis cædibus longo tempore tabescebant, volentes colere pacifice terras suas, supradictis interpositis se Regis Dominio tradiderunt. Tunc datæ sunt ei civitates & castra, quorum præsidia Christianis ut diximus investivit: & ab Arabibus tributa suscepit; & eorum nomina notantur, Ecija, Almodovar, Luc, Luxena, Stepa, Sitefila *d* & multa alia, quorum nomina longius esset enumerare. Atque hæcenus historiam suam perduxit Rodericus Archiepiscopus Toletanus, finem eidem ponens per hæc verba. Hoc opusculum ut sci-
vi & potui consummavi [anno Incarnationis Domini MCCXLIII], Era MCDLXXXI, anno XXVI regni Regis Ferdinandi, quinta Feria, pridie Kalendas Aprilis, anno Pontificatus mei XXXIII, Sede Apostolica adhuc vacante anno I, mensibus VIII, diebus X, Gregorio Papa IX viam universæ carnis ingresso *e*. Ut autem tam nobilis Regis facinora non hæreant imperfecta, compilationis hujusce Auctor ex hinc eundem pertexuit, ut sequitur.

104 Solent ii qui cœptam ab alio historiam prosequuntur, supplere siquid ab auctore priore omis-
sum videant, memoratu dignum. Cum igitur Archiepiscopus Rodericus, relata Regis profectione ad confinia, finiat nominando loca quæ eidem in Castellam revertenti se submisere, neque explicet illius profectionis causam, hinc resumendum argumentum censeo. Dicit ergo Historia, quod Rex, post consummatum suum cum Regina Joanna matrimonium, regnum suum perlustrans, Toletum venerit, ibique intellexerit, civitatem Cordubensem aliaque recens acquisita loca in confiniis, magna annonæ penuria laborare ac premi. Quare vehementer tristatus Cordubam misit viginti quinque

H 5

mil-

*quodam op-
pida Man-
ris eripit.*

*Finitam hic
à Roderico
Archiep. hi-
storiæ pro-
sequens au-
tor.*

addit quod laborantibus inopia confinis,
 f millia f Maravedisiorum in auro, totidemque per alia loca munitiora distribuenda, cum multa annona, pro numero hominum in unoquoque loco commorantium; atque hoc facto discessit Toletum Vallisoletum, ubi diebus aliquot mansit, animum relaxans cum matre & uxore plurimum dilecta.

105 Hic vero iterum ei nuntiatur in Dominica Palmarum, Cordubam & cetera loca gravi fame laborare: statimque regressus Toletum aperuit thesauros suos, indeque quod necessarium videbatur promens Alvaro Perez tradidit, & ipsi cunctos obedire iussit, tamquam sibi. Quod is perquam bene executus, in nullo defuit personæ & potestati sibi commissæ, omniumque amorem & æstimationem sibi conciliavit. * Cunctis autem recte dispositis, atque excursionibus aliquot factis, revertit ad Regem, relinquens apud Martos, cujus arcem tenebat beneficio Regio, Comitissam uxorem suam, cum nepote Tello & quadraginta quinque equitibus sibi subditis; invenitque Dominum suum Toleti, intentum apparando com meatui annonario ad tuitionem confinium.

Et Martana Arce absente Alvaro Comite

106 Interim Benalhamar Rex Arjonæ, sic enim (quia inde erat oriundus) principio regni sui nominabatur, postea Rex Granatæ dictus; contra prædictam arcem de Martos magna cum multitudine Maurorum venit, eamque obsidens oppugnare disposuit; parumque abfuit quin eam caperet. Quando enim illuc appulit, omnino vir nullus in arce erat, Tello cum suis quadraginta quinque equitibus in aliquam contra Mauros excursionem profecto; & locus necdum tam bene munitus erat, atque est modo. Comitissa autem obsideri se videns, puellis & mulieribus mandavit, ut capillitio in modum virilem composito arma fumerent, cum iisque inter pinnas murorum comparerent conglomeratæ: modum etiam invenit, quo per emissum nuntium admoneret

moneret D. Tellum, de iis quæ ad Martos agebantur.

107 Accurrit mox cum suis Tellus; sed viso Maurorum numero, & quomodo cœpissent arcem quaterere, herebat anceps consilii; hinc pudore confusus, quod Dominam turbamque muliebrem tanto periculo expositam videret, per suam improvidam temeritatem; inde impossibile existimans loco succurrere. Erat in numero Equitum Tellum secutorum Didacus Perez de Vargas, is cui diximus Machucæ cognomen, à nobili ad Xeres oppidum successu, adhæsisse. Hic succursum tentandum vel per medios Mauros suavit sociis, oratione *g* tam efficaci ut persuaserit. Quare calcaria subdentes equis invehuntur in Mauros, nonnullisque eorum generosa morte defunctis, alii pro majori parte penetraverunt ad rupem: & eo suo facto ita consternaverunt barbarum, ut existimans nequaquam id auro fuisse, nisi certos quod locum possent tueri, inde discesserit; atque ita soluta obsidio Martana est, & Comitissa periculo liberata.

108 Dies aliquot post hæc transferant, & Rex Ferdinandus Ayllone erat, quando sub noctem à confinibus advenit D. Alvarus Perez, contulitque cum Rege de rebus bellicis, atque obtinuit promptum expeditumque subsidium pecuniarium & annonarium, pro urbe Cordubensi totisque confinibus, quibus utrumque vehementer necessarium erat: deinde vero confestim rediit, tum quia mandatum Regis urgebat, tum quia res ipsa id exigebat. Licet enim, ex eo tempore quo capta est civitas, ibi pro Rege manebat Tellus Alphonsus, Alvaro tamen commissa erat summa potestas, cum titulo Vice-regis omnium Confiniorum istorum. Ceterum à Rege digressus, ubi Orgaz pervenit, graviter infirmatus, ibidem defunctus est, & sepultura tam honorifica donatus, ac si Rex ipse fuisset. Interim Ferdinando

ab ejus uxoribus mirabiliter servata,

g

mortuo deinde ipso Alvaro,

dinando Toleti existenti allatus est nuntius de obitu D. Didaci Lopez de Haro, quod sane perquam dolenter ille tulit: erat enim ex nobilioribus & fidelioribus Proceribus regni, multamque in eo fiduciam collocatam Rex habebat. Superveniente autem altero quoque nuntio de obitu Alvari Perez, geminatus est dolor, quia defectu personæ tam necessariæ ad res bellicas, quarum scientissimus erat, periclitabatur quidquid conquistum fuerat: ideoque oportuit ipsummet confestim proficisci Burgos atque inde Cordubam. Ita primum illuc rediit Ferdinandus ex quo capta urbs fuerat, propter prædictam D. Alvari mortem.

Rex Cordubam reversus,

109 Veniens autem Cordubam Ferdinandus, eisdem communiendæ impendit tres menses, quibus ibi substitit, nisi quod aliquoties, optimo cum successu, excurrit in Mauros, eisque loca quædam ademit. Interim multos illuc habitatores induxit, optime iis prospiciens de fundis hereditariis Regio beneficio tenendis, liberalis tamen maxime erga eos, qui causa obtinendæ civitatis fuerant, scilicet erga Dominicum Muñoz Veteranum, & socios ejus in capiendo suburbio Axarquix, unde initium victoria habuit. Eodem tempore Rex etiam cepit Regem quemdam Maurum, qui trans mare venerat cum spe occupandi Andaluziam. Similiter obtinuit Rex, partim vi, partim conditionibus pactis, Ecijam, Estepam, Almodavar, Siete-villam, quorum Rodericus Archiepiscopus meminit Historiam suam finiens: alia vero loca quæ nominare prætermisit, appellantur Moratilla, Hornachulos, Mirabel, Fuente-Romiel, Zafra, Ynogon, Rubefella, Montorum, Aguilar, Bennaexit, Zambra, Ossuna *b*, Cazalla, Marchena, Zaheros, Curet, Luque, Porcuna, Cote, Moron, præter alia ignobiliora.

Et plura loca cepit,

h

110 Causa autem cur Moron, oppidum tam frequens populo, tamque munitum, adeo cito venerit

in potestatem; fuit Nobilis quidam, nepos Laurentii Xuarez, dictus Meledon Rodriguez Gallinatus: qui non minus expertus belli quam generosus, cum turrim quamdam in vineis positam, nomine Magazamaram, non nisi quarta leucæ parte Morono distantem, occupasset; ter quotidie excurrerat ad oppidum prædabundus: eoque tantum sui metum Mauris incussit, ut nomen plorantibus pueris matres objicerent, & ita facerent conticescere, dicentes, Tace, quia Meledon venit. Cum ergo nullum finem faceret Moronenses vexandi, nec quidquam securum eis extra muros permetteret, elegerunt ipsi tandem se Regi tradere, sicut fecerunt, se suasque facultates salvas pacti. Rex porro loca sic conquistata ut plurimum distribuit inter Ordines militares, aut eorum fructus applicavit ecclesiis.

que Christi-
fianus E-
ques ex-
sionibus cre-
bris vexa-
rat.

A N N O T A T A.

a Joanna, Pontivi seu Pontini (utrumque enim reperitur) & Monstrolii Comitissa, aviam matrem habuit Alisiam Sororem Philippo, adeoque magnam amitam S. Ludovici, sic ut hic & Joannæ mater Maria, parentum suorum hereditaria, essent subgermani. Joannæ autem pater Simon de Dommartin nominabatur, frater Reginaldi Comitis de Dommartin: & avus maternus vocabatur Willelmus.

b Ignatius Ioseph à Iesu Maria, in Historia Abbavillana lib. I cap. 28 graviter hallucinatus est, quando matrimonium hoc adscripsit anno 1250, & in eo vixisse Ioannam annis quatuor tantum aut quinque. Nam sanctus Rex obiit anno 1252, & secunda huic uxori junctus fuit anno 1237: potuisset ergo Ignatius, si Hispanos auctores consulisset, scribere annos quatuordecim aut quindecim.

c Hæc uxor patre reversa est

cum matre in Franciam; ubi nupsit Edoardo I Regi Angliæ. Mater ve- Joanna Pontivi, sancti Castellæ & Legionis, Pontivi Regis uxor & Monstrolii Comitissa, fecit insignem donationem Decano & Canonis S. Vulfranni; & mortua anno 1278, sepulta est juxta propyleum ecclesiæ de Valloriis Ordinis Cisterciensis. Quomodo autem puniti fuerint, qui sub spe alienius thesauri reperiendi tumbam ejus aperuerunt, narrat prædictus Ignatius loco jam citato. Matris & filia meminit Chronicon Triveti his verbis: Obiit anno MCCCLXXVII Regina Castellæ, mater Regiæ Angliæ, ad quam jure hereditario post mortem matris devolutus est Pontivi Comitatus.

d Ita junctim legendum, quod impressum legitur, Sed & Fila, vel Site & Filia, docet nos interpret Hispanus: qui deinde suo matris profectus est historiam. Est autem Luceña ad eundem ad quem Ecija & Corn

Corn

Corduba jacent Xenilem fluvium, media fere utrimque via: Stepa ab Ecijsa versus meridiem procurrit in confinio Andaluzia & Granatensis regni; hinc de sinu aliorum duorum locorum conjectura fiat.

e Obierat Gregorius IX 21 Augusti 1241, post quem electus quidem fuerat Celestinus IV, sed & ipse 19 Novembris sequentis obiens Sedem vacuam reliquerat: vacavit autem usque ad 29 Junii anni hic signati 1243, quando coronatus est Innocentius IV. Ceterum annis Incarnationis Domini, [] inclusivus. Cum enim auctor nulla suorum operum parte utatur nota Era vulgaris, vehementer dubito utrum ea verba vere sint Roderici; nisi hoc forte loco ea addere voluerit propter externos, suam historiam forte lecturos, quibus jam ubique in usu erat vulgaris Era numerus, quamvis Hispani, receptorum semel verborum aequae ac

suorum retinentissimi, omnino aditum eum receperint ad historiam usum civilem: & quidem haud denique mortem Roderici atque Ferdinandi, si ante finem seculi 13 scripta Chronica Ferdinandea quam Latini reddimus, quaque annos numerat Incarnatione.

f Ita superius num. 46 ubi agitur de annua pensione Sororibus de Boage addita etiam scripserat: ubi Rodericus nullam certam expresserat.

g Non fuit visum opera pretio ipsam orationem, satis prolixam, Latine reddere.

h Offuna hodieque celebratur, tamquam nobilis iis in partibus Andemia, distatque Ecijsa versus meridiem leucis circiter quinque: ac pro versus Xerez itur, pari circiter intervallo, occurrit castrum Moton, de quo mox. Cetera loca quater attinet.

CAPUT XI:

Rebus domi composuis Sanctus in fidem suam suscipit Regem Murcia, & Arjonam occupat.

111
Rex Tolatum regressus

Postquam Rex Ferdinandus munitionibus omnibus rite prospexisset, trium praedictorum mensium spatio, Corduba Toletum revertit, ubi uxor sua & mater erant; quas deinde, expeditis ibi negotiis, assumpsit & cum Burgos duxit. * Hic Regi cum Didaco Lopez Biscayae Domino, subnata discordia est, propter quam cum sua spoliavit ditione. Sed Didacus statim se recipiens, non modo sententiae Regiae se opposuit, verum etiam in ipsam Castellam incurrens cepit damna quanta poterat irrogare subditis Ferdinandi. Qui coerciturus audaciam hominis, inter altissimos duos montes se continentis, eduxit contra eum